Документ подписан простой электронной подписью
Информация о владельце:
ФИО: Сыров Игорь Анатольевич
Должность: Директор
Дата подписания: 30.10.2023 15:21:01
Уникальный программный ключ:
b683afe664d7e9f64175886cf9626a198149ad36

СТЕРЛИТАМАКСКИЙ ФИЛИАЛ
ФЕДЕРАЛЬНОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО БЮДЖЕТНОГО ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО УЧРЕЖДЕНИЯ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ
«УФИМСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ НАУКИ И ТЕХНОЛОГИЙ»

Факультет ***Башкирской и тюркской филологии***
Кафедра ***Башкирской филологии***

Аннотация рабочей программы дисциплины (модуля)

дисциплина ***Б1.В.06 Детская литература***

часть, формируемая участниками образовательных отношений

Направление

44.03.05 ***Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки)***
код наименование направления

Программа

Родной (башкирский) язык и литература, Иностранный язык

Форма обучения

Очная

Для поступивших на обучение в
2023 г.

Стерлитамак 2023

1. Перечень планируемых результатов обучения по дисциплине, соотнесенных с установленными в образовательной программе индикаторами достижения компетенций

Формируемая компетенция (с указанием кода)	Код и наименование индикатора достижения компетенции	Результаты обучения по дисциплине (модулю)
ПК-1. Способен использовать теоретические и практические знания для постановки и решения исследовательских задач в предметной области и в области образования	ПК-1.1. Знает классификацию жанров детской литературы	Обучающийся должен уметь: самостоятельно оценивать соответствие произведения ожиданиям разных групп юных читателей, должен владеть: выразительным чтением произведений детской литературы.
	ПК-1.2. Знает этапы истории детской литературы и современные тенденции ее развития.	Обучающийся должен уметь: находить связи детской литературы с устным народным творчеством и мировой литературой, владеть навыками диалогического общения с ребенком о прочитанных произведениях.
	ПК-1.3. Анализирует художественные произведения для детей в контексте всей истории родной литературы и оценивать на фоне мировой литературы.	Обучающийся должен: владеть знаниями в области истории национальной детской литературы и современного литературного процесса как важнейшей части общепрофессионального багажа, знать творчество ведущих башкирских детских писателей, его оценку в литературоведении и критике.

2. Цели и место дисциплины (модуля) в структуре образовательной программы

Цели изучения дисциплины:

Для освоения дисциплины необходимы компетенции, сформированные в рамках изучения следующих дисциплин: «История башкирской литературы», «Фольклор башкирского народа» и «Теория литературы и поэтика». В курсе «Детская литература» формируется ряд значимых компетенций, которые оказывают важное влияние на качество подготовки выпускников. Изучение данной дисциплины является необходимой основой для последующего изучения дисциплин: «Филологический анализ башкирского текста», «История культуры башкирского народа», «История литературной критики», прохождения педагогической практики и подготовки к итоговой государственной аттестации.

Дисциплина изучается на 4 курсе в 8 семестре

3. Объем дисциплины (модуля) в зачетных единицах с указанием количества академических или астрономических часов, выделенных на контактную работу обучающихся с преподавателем (по видам учебных занятий) и на самостоятельную работу обучающихся

Общая трудоемкость (объем) дисциплины составляет 2 зач. ед., 72 акад. ч.

Объем дисциплины	**Всего часов**
	Очная форма обучения
Общая трудоемкость дисциплины	72
Учебных часов на контактную работу с преподавателем:	
лекций	10
практических (семинарских)	22
другие формы контактной работы (ФКР)	0,2
Учебных часов на контроль (включая часы подготовки):	
зачет	
Учебных часов на самостоятельную работу обучающихся (СР)	39,8

Формы контроля	**Семестры**
зачет	8

4. Содержание дисциплины (модуля), структурированное по темам (разделам) с указанием отведенного на них количества академических часов и видов учебных занятий

4.1. Разделы дисциплины и трудоемкость по видам учебных занятий (в академических часах)

№ п/п	**Наименование раздела / темы дисциплины**	**Виды учебных занятий, включая самостоятельную работу обучающихся и трудоемкость (в часах)**			
		Контактная работа с преподавателем			**СР**
		Лек	**Пр/Сем**	**Лаб**	
1	**Детская литература и фольклор**	**2**	**4**	**0**	**8**
1.1	Особенности детской литературы. Детский фольклор. Фольклор и жанровая система детской литературы. Литературная сказка	2	4	0	8
2	**Жанровые особенности детской литературы**	**8**	**18**	**0**	**31,8**
2.1	Башкирская детская поэзия. Жанр поэмы в детской поэзии	1	2	0	5
2.2	Башкирский детский рассказ	1	2	0	4
2.3	Башкирская детская проза. Военно-патриотическая тема в детской прозе	2	4	0	5,8
2.4	Социально-психологические повести	1	2	0	4
2.5	Детская фантастическая проза	1	2	0	4
2.6	Башкирская детская драматургия	1	4	0	4
2.7	Детская печать в Башкортостане. Радио-, телепередачи для детей.	1	2	0	5
	Итого	**10**	**22**	**0**	**39,8**

4.2. Содержание дисциплины, структурированное по разделам (темам)

Курс лекционных занятий

№	Наименование раздела / темы дисциплины	Содержание
1	**Детская литература и фольклор**	
1.1	Особенности детской литературы. Детский фольклор. Фольклор и жанровая система детской литературы. Литературная сказка	Балалар әҙәбиәте тураһында төшөнсә. Уның фольклор менән бәйләнештәре. Балалар әҙәбиәте жанрҙарына фольклорҙың йоғонтоһо. Балалар фольклорына дөйөм характеристика. Балалар фольклорын йыйыу, ғилми өйрәнеүҙең торошо. Балалар уйыны һәм уға бәйле тыуған ижад төрҙәре: һанамыштар, үсекләүҙәр. Балалар байрамдары һәм уларға бәйле тыуған ижад төрҙәре: йырҙар, таҡмаҡтар. Балаларҙың уйламай сығарған көлдөрөктәре. Бала телен үҫтереүгә йүнәлдерелгән ижад төрҙәре.
2	**Жанровые особенности детской литературы**	
2.1	Башкирская детская поэзия. Жанр поэмы в детской поэзии	Балалар шиғриәте тур. төшөнсә. Башҡорт балалар әҙәбиәтендә уның формалашыу һәм үҫеү үҙенсәлектәре. Балалар поэзияһының жанрҙары. Балалар шағирҙары ижадына күҙәтеү.
2.2	Башкирский детский рассказ	Башҡорт балалар хикәйәһенең үҫеш тарихы. 1920 йылдарҙан алып бөгөнгө көнгә тиклем жанрҙың үҫеш үҙенсәлектәре. Хәҙерге балалар хикәйәһенең жанр-стиль төрлөлөгө
2.3	Башкирская детская проза. Военно-патриотическая тема в детской прозе	Балалар әҙәбиәтендә тарихи, хәрби-патриотик тема. И. Диҡҡәт, Ә.Чаныш, Ә. Бикчәнтәев, Р. Байымов, Д. Бүләков, А. Карнай һ.б. әҫәрҙәре. Уларҙа йәш геройҙар аша илһөйәрлек темаһының сағылышы.
2.4	Социально-психологические повести	Балалар әҙәбиәтендә социаль-психологик жанрҙағы әҫәрҙәрҙең киң таралыуы. М. Кәрим, З. Биишева, Ә. Бикчәнтәев, Ф. Иҫәнғолов, Д. Бүләков әҫәрҙәре. Уларҙа балаларҙың рухи донъяһын һүрәтләү үҙенсәлектәре.
2.5	Детская фантастическая проза	Балалар фантастик прозаһы тур. төшөнсә. Башҡорт әҙәбиәтендә уның тамырҙары. Фольклорҙың йоғонтоһо. Б. Рафиҡов ижадында балалар өсөн фәнни фантастика. Н. Ғәйетбай, Ф. Исхаҡова, Ә. Үтәбаев әҫәрҙәре.
2.6	Башкирская детская драматургия	Балалар драматургияһы тур. төшөнсә. Уның жанр үҙенсәлектәре. Башҡорт балалар драматургияһының формалашыу һәм үҫеү йүнәлештәре.
2.7	Детская печать в Башкортостане. Радио-, телепередачи для детей.	Башҡорт балалар матбуғатының үҫеш тарихы. Баҫмаларҙың заман талаптарына тура килеүе. “Тамыр” теле каналы эшмәкәрлеге.

Курс практических/семинарских занятий

№	Наименование раздела / темы дисциплины	Содержание
1	**Детская литература и фольклор**	
1.1	Особенности детской	Башҡорт балалар фольклорының тәбиғәте һәм

	литературы. Детский фольклор. Фольклор и жанровая система детской литературы. Литературная сказка	әһәмиәте. Башҡорт балалар фольклорын йыйыу, өйрәнеү, китаптар итеп баҫтырып сығарыу эштәренең торошо. Балалар фольклорын төркөмләү мәсьәләһе. Балалар фольклорында әсәләр поэзияһы. (Теләк-юрауҙар, бишек йырҙары, әүрәткестәр, һөйгөстәр, арбауҙар-имләүҙәр, бейеү таҡмаҡтары, ҡурҡытҡыстар һәм ҡайғылы йырҙар. Балалар ауыҙ-тел ижады. (Өндәшмәктәр, әйтешмәктәр, оҡшатҡыстар, тел төҙәткестәр, таҡмазалар һәм кескәйҙәр тарафынан ижад ителгән әкиәттәр). Уйын фольклоры: хәрәкәткә ҡоролған уйындар, драмалы (сюжетлы) уйындар. Әҙәби әкиәт тураһында төшөнсә. Унаң фольклор әкиәттәре менән уртаҡ һәм айырмалы яҡтары. Башҡорт әҙәбиәтендә әҙәби әкиәттәрҙең идея-тематик төркөмдәре. Хайуандар тураһында әкиәттәр. (Ж.Кейекбаев «Айыуҙың ниңә ҡойроғо юҡ? », «Айыу ни өсөн ҡыш буйы өңөнән сыҡмай?», А.Йәғәфәрова «Тайыштабан ниңә уйнарға сыҡманы?», Флүр Яхин «Тыйнаҡһыҙ ҡунаҡ», «Һандуғасҡа буй нимәгә?» һ.б.) Батырҙар тураһында әкиәттәр (Ф.Яхин «Батырҡай», «Шәһит» һ.б.) Тылсымлы әкиәттәр (Ф.Яхин «Ҡар бәпес», Ә.Таһирова «Йыландар хакимәһе Аҡһылыу», А. Йәғәфәрова «Ҡәләмдәр»һ.б.) Тормош-көнкүреш әкиәттәре (Т.Ғәниева «Ҡурайсы», «Ғазраил менән әбей», К.Кинйәбулатова «Аҡ кәзә менән әбей», Ф.Яхин «Бүрәнә аша бүре күргән бабай», «Шыма сана»һ.б.) Әҙәби әкиәттәрҙең форма буйынса бүленеше: а) шиғри әкиәттәр (С.Әлибай «Ҡояш, Болот, Елбатыр», «Серле йылдар», «Тылсымлы шар», Г.Юнысова «Аҙнабайҙың ете улы»); б) сәсмә әкиәттәр (Ф.Яхин, А.Йәғәфәрова, Ж.Кейекбаев, Ф.Фәтҡуллина әкиәттәре) в) драматик әкиәттәр (А.Йәғәфәрова «Кемдең күлдәге матур?»,Ә.Таһирова «Таң ҡыҙы менән Ҡояш илсеһе», С.Әлибай «Айыу бабай йоҡламай»). Үҙләштерелгән әҙәби әкиәттәр (А.Йәғәфәрова «Сыбар тауыҡ», Ә.Таһирова «Сәскә ҡыҙы Гөлсәсәк һәм Гөлдәр батшаһы Зәйтүн», Ф.Яхин «Алйот бабай»һ.б.).
2	**Жанровые особенности детской литературы**	
2.1	Башкирская детская поэзия. Жанр поэмы в детской поэзии	Хәҙерге башҡорт балалар шиғриәте үҫеше. Кәтибә Кинйәбулатованың балалар поэзияһының тематик даирәһе, тел-стиль үҙенсәлектәре. («Ватаным тауыштары», «Һибелә алтын нурҙар», «Дуҫтарым, «Үҫ һин, ҡыҙым», «Һаумы, аҡ ҡыш» һ.б. шиғырҙары буйынса.) Абдулхаҡ Игебаевтың балалар поэзияһы үҫешендәге роле. Уның «Еҙ ҡыңғырау», «Ҡайҙа һайрай һандуғасҡай», «Бәләкәс дуҫтарыма», «Һеҙҙең өсөн, балалар!» йыйынтыҡтарына ингән поэтик әҫәрҙәрҙең идея-тематикаһы, образлылыҡ тыуҙырыу алымдары. Сафуан Әлибаев - балалар шағиры. Уның «Тылсымлы шар», «Балалар өсөн» китабына ингән

		әҫәрҙәрҙең жанр төрлөлөгө, поэтик оҫталығы. Ф.Туғыҙбаева, Ә.Таһирова, Г.Юнысованың балалар өсөн яҙған шиғырҙарының художество үҙенсәлектәре. Башҡорт балалар поэзияһында поэма жанры үҫеше (күҙәтеү.) С.Әлибаевтың «Мәңгелек ут», «Баоцагаан», «Ҡуян-ат», «Ир ҡанаты» поэмаларын идея-тематик йөкмәткеһе, образдар системаһы, художество үҙенсәлектәре.
2.2	Башкирский детский рассказ	Әнүәр Бикчәнтәевтың «Бакенщик илаҡ булмай», «Яраланған бүре күҙҙәре» хикәйәләрендә көслө ихтыярлы балалар образдары. Әҫәрҙәрҙә конфликттың ҡуйылышы. Әхнәф Байрамовтың «Сүпрә», Кирәй Мәргәндең «Шифалы айран» хикәйәләренең идея-тематик йөкмәткеһе, стиль үҙенсәлектәре. Зөлфәр Хисмәтуллиндың «Урман ҡунағы» һәм Рәшит Низамовтың «Ҡашҡарым минең» хикәйәләрендә тәбиғәт һәм кеше бәйләнеше, ҡоралай, Ҡашҡар образдарының үҙенсәлекле һүрәтләнеше. Хикәйәләрҙең стиль үҙенсәлектәре. Фәрит Иҫәнғоловтың «Белем тоҡсайы», «Яңғыраубикә», «Хәлим менән Хәлимә», «Кәримдең сере», «Сигеүле күлдәк» хикәйәләрендә балалар донъяһының үҙенсәлекле һүрәтләнеше, әҫәрҙәрҙең художестволы үҙенсәлектәре. Айһылыу Йәғәфәрованың «Һандуғас моңо» китабына ингән «Муйындағы алтын тәре» хикәйәһенең проблематик нигеҙе, конфликт үҙенсәлектәре; «Күк һарыҡ» хикәйәһендә милли мотивтарҙың сағылышы; «Әминә өләсәй урамы», «Мин кем», «Урмансы»,«Тәүге бейеклек», «Йәшел ҡапҡа» кескәй хикәйәләрендә балалар образы, әҫәрҙәрҙең тәрбиәүи әһәмиәте. Факиһа Туғыҙбаеваның кесе йәштәге балаларға тәғәйенләнгән «Сәскә телен белеүсе Сәлим», «Әминә - «атай», «Тәүге ҡар», «Полиглот», «Мал эйәһенә оҡшай», «Тореадор» хикәйәләренең идея-проблематикаһы, стиль үҙенсәлектәре. Салауат Кәримовтың кесе йәштәге балалар өсөн хикәйәләренең йөкмәтке, стиль үҙенсәлектәре («Ҡуян батыр», «Батырҙар ниндәй була?», «Өс дуҫ» һ.б.)
2.3	Башкирская детская проза. Военно-патриотическая тема в детской прозе	Хикәйәләрҙә хәрби-патриотик теманың ҡуйылышы: а) Али Карнайҙың «Кәрим», Шакир Насыровтың «Һыңар ҡолаҡ Хисами» хикәйәләрендә үҫмерҙәрҙең граждандар һуғышы ваҡытында көрәше; б) Әмир Чаныштың «Командир улы», З.Биишеваның «Партизан малай» әҫәрҙәрендә патриотизм; в) Әхиәр Хәкимовтың «Ҡарт һалдат, йәш һалдат» хикәйәһендә Мәсәлим һәм Фәрит образдарына, улар һуғышта ҡатнашҡан замандарға сағыштырма анализ бирегеҙ, әҫәрҙең сюжет-композицион үҙенсәлектәрен билдәләгеҙ. Ә.Бикчәнтәевтың «Нисә йәш һиңә, комиссар?», «Хушығыҙ, көмөш ямғырҙар»

		повестарында Азат Байғужиндың Бөйөк Ватан һуғышында күрһәткән батырлыҡтары. Оксана Белокурая образы әһәмиәте. Ә.Бикчәнтәевтың «Адъютантҡа үлем юҡ» повесында Кубала азатлыҡ өсөн көрәштең һүрәтләнеше. Роберт Байымовтың «Ҡайтырбыҙ һалдат булып» повесында «һалдат дуҫлығы», «һалдат намыҫы». Д.Бүләковтың «Аҡбуҙ алышҡа сыға» повесында милли характер үҙенсәлектәре.
2.4	Социально-психологические повести	М.Кәримдең «Беҙҙең өйҙөң йәме», «Өс таған» повестарының идея-проблематик нигеҙе. Яҙыусының характер ижад итеү оҫталығы. Зәйнәб Биишеваның «Дуҫ булайыҡ» повесында әхләҡи конфликттың ҡуйылышы. Юлдаш һәм Ҡыҙырас образдарына сағыштырма баһалама. Әнүәр Бикчәнтәевтың «Ҙур оркестр» повесында балалар тормошоноң, күңел донъяһының һүрәтләнеше. Кескәй геройҙар характерҙарының, әҫәр конфликтының психологик планда асылыуы. Повестың стиль үҙенсәлектәре. Әнүәр Бикчәнтәевтың «Илсе ҡыҙы» повесының тематик даирәһе. Әҫәрҙәге мажаралы ситуацияларҙың Шәүрә, Муса, Лал-Лас образдары эшмәкәрлеге аша ҡоролошо. Фәрит Иҫәнғоловтың «Председатель малайы» («Иләк йондоҙ») повесында шәхестең формалашыуы. Динис Бүләковтың «Упҡын ситендә бейеү», «Саған япраҡ яңырта» повестарында социаль-әхләҡи конфликттың ҡуйылышы. Үҫмерҙәр тормошон һүрәтләүҙә психологизмдың әһәмиәте.
2.5	Детская фантастическая проза	Булат Рафиҡовтың «Лоулла», «Йыһан азаматтары», «Һуҡайлының һуңғы байрамы» фантастик повестарында Ер һәм Йыһан бәйләнеше, Ер кешеләренең Йыһан яҙмышы алдындағы яуаплылығы. Әҫәрҙәрҙең стиль үҙенсәлектәре, реаллек һәм фантастика нисбәте. Наил Ғәйетбайҙың «Сит планета ҡыҙы» мажаралы фантастик романында балалар тормошон Йыһан даирәһендә ҡарау. Батыр, Әмилә образдары. Романдың сюжет-композиция үҙенсәлектәре. Фәниҙә Исхаҡованың «Етегән шишмә» фантастик повестар циклы: «Юғалған ваҡыт», «Аҡ тәңкәләр яуған төн ине» повестарында фәлсәфәүи категория булараҡ Ваҡыт, әҫәрҙәрҙең тәрбиәүи әһәмиәте; «Йондоҙҙар шундай бейек» повесында Сирена образы; «Кем һин, көҙгөләге мин?» повесында конфликттың ҡуйылышы; «Айгүзәл», «Көмөш ҡауырһын» әкиәт-повестарының жанр үҙенсәлектәре; «Йәйғор кешеһе» повесында ысынбарлыҡ һәм уйҙырма мөнәсәбәте аша күтәрелгән фәлсәфәүи проблемалар.
2.6	Башкирская детская драматургия	Башҡорт балалар драматургияһы үҫешенә күҙәтеү (хронологик принцип буйынса). З.Биишеваның «Тылсымлы ҡурай» драматик поэмаһының идея-

		проблематикаһы. Кинйәбай, Ер-әсә, Сәсән образдарының әһәмиәте. Фольклор традицияларының үҫтерелеше. Айһылыу Йәғәфәрованың «Хәлимә», «Ҡурай» пьесаларының идея-тематик йөкмәткеһе, конфликттың ҡуйылышы. Сафуан Әлибайҙың «Айыу бабай йоҡламай», Әнисә Таһированың «Таң ҡыҙы менән Ҡояш илсеһе» пьесаларында фольклор традицияларының ижади үҫтерелеше. Сафуан Әлибайҙың «Сәйер сәйәхәт» пьесаһының жанр тәбиғәте, конфликт үҙенсәлектәре. Уйҙырма һәм ысынбарлыҡ нисбәте. Наил Ғәйетбайҙың балалар өсөн яҙған пьесаларының йөкмәтке һәм структур үҙенсәлектәре («Алыш бармы, атыш бармы?», «Батыр этәс», «Ике һайыҫҡан»). Сәрүәр Суринаның балалар драматургияһында социаль-әхләҡи конфликт.
2.7	Детская печать в Башкортостане. Радио-, телепередачи для детей.	«Йәншишмә», «Аманат», «Аҡбуҙат» журналдарын бөгөнгө көндә ижад итеүсе редакция хеҙмәткәрҙәре. Һәр баҫманың структураһын, рубрикаларын билдәләгеҙ, уларҙың функцияларын асыҡлағыҙ. Баҫмаларҙың биҙәлешенең заман талаптарына яуап биреүе.